ASOCIÁCIA SPISOVATEĽOV SLOVENSKA

SPRAVODAJ

07/2026

Pá, madona slovenskej kritiky

Poznal som ju osobne z viacerých sporadických stretnutí. Svojou antickou fyziognómiou tváre mi zakaždým pripomínala americkú popovú ikonu Madonnu. To však zrejme bola jediná paralela s touto excentrickou hviezdou.

Skutočným prínosom Marty Součkovej pre slovenskú kultúru bolo totiž zosobnenie samotného archetypu madony v našej porevolučnej literárnej kritike – prísnej, no žičlivej strážkyne, čo bdie nad kvalitou domácej prózy.

Tých niekoľko málo stretnutí boli len záblesky, roztrúsené v čase v slobodných deväťdesiatych rokoch, na míľnikoch spojených s literatúrou či krstami nových kníh. Vtedy ešte nenosila profesorský titul; noblesu však mala v sebe vždy, či s ním, alebo bez neho.

Človek si v jej prítomnosti lepšie uvedomil váhu slov, zvlášť, keď v neformálnej debate niečo pragmaticky pomenovala. Práve v kombinácii erudície a tichej dôstojnosti robila zo sporadických rozhovorov momenty, na ktoré sa nezabúda.

To, čo za života naznačovali harmonické črty jej tváre, naplno potvrdzovalo jej dielo i ľudský charakter. Stala sa symbolom nepoškvrnenej profesionálnej cnosti, madonou, ktorá v našej kritike stelesnila morálny ideál a čistotu úmyslov.

Nehľadala kompromisy, ale nezaujatú pravdivosť. Vo vznešenej prísnosti odmietala ústupky voči braku, pričom jej nechýbala žičlivosť k skutočnému talentu.

Niet významných, významnejších či nevýznamných literátov, ktorých by sa táto madona nebola dotkla. Mňa sa dotkla svojím nežným malíčkom...

Pokoj tvojej duši, slzy tvojej pamiatke, Marta.

Tibor Kočík

Slovenská literatúra bola jej osudom

Zomrela Marta Součková (1. 1. 1963 – 12. 8. 2026). Odišla z ničoho nič. Náhle, po návrate z Bratislavy domov, z večera do rána. Životom šla na plný plyn. Pracovala až obsedantne. Zhorela. Ťažko znášala nespravodlivosť. Je nespravodlivé, že zomrela, ale smrť si vyberá podľa iných kritérií. Martu Součkovú si pamätám, keď sa ešte volala Komžíková, končila štúdium slovakistiky na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, robila elévku v Smene a potom v Ústave riadenia kultúry, ktorý uvádzal telefónny zoznam ako Ústav riedenia kultúry. Chodila do Literárnovedného ústavu, viacerí z ústavnej mladšej generácie sme s ňou boli priatelia. Už sa nepamätám, či ašpirantúru robila tam alebov Prešove, kam rodáčka z Bojníc v roku 1990 odišla, ale v každom prípade nasávala literatúru ako špongia.

Marta mala rada súčasnú slovenskú literatúru ako čitateľka, bola kritička, vedecky bola spoľahlivá a inovatívna. Spomeniem aspoň Personálnu tému v prozaickom texte (2001), P(r)ózy po roku 1989 (2009) a P(r)ózy po roku 2000 (2021).Bola vedkyňa a pedagogička, organizátorka vedy a literárneho života, písala, prednášala a organizovala, medzi riadkami aj v riadkoch učila písať, čítala, korigovala, redigovala. Bolo toho veľa, až priveľa na jeden život. A bola tým, čomu sa hovorí v češtine *nesmlouvavá*.

Marta Součková bola diskutérka, a na rozdiel od slovenskej tradície sa nevyhýbala ani polemikám. Bola ctižiadostivá, chcela patriť medzi najlepších. Nie vždy a nie vo všetkom sme sa zhodli, ale taká má byť literárna kritika. Slovo hodnotiť odvodzovala od slova hodnota. V Prešove si neomylne našla tých najlepších a stala sa jednou z nich, Stano Rakús by povedal: bola kamarátka.

Prešov chcela mať v celoslovenskej špičke, a to sa jej aj s ďalšími spolupracovníčkami a spolupracovníkmi podarilo, či už ako autorke, spolueditorke série zborníkov TOP 5, kde som rád prispieval najmä kvôli nej, a potom aj v Slovníku diel slovenskej literatúry po roku 1989, ktorý editovala spolu s Jánom Gavurom (2024). Bola nespokojná, že ich veľkú prácu nikto poriadne nezhodnotil, a mala pravdu. Zopár hesiel sme urobili s Reném Bílikom aj do Gavurovho a jej Heslára. Robil som s ňou rád, lebo som sa na ňu ako redaktorku a editorku mohol spoľahnúť. Bola dôkladná, občas sa mi zdalo, že až priveľmi, ale tak to má byť, redaktor a editor má byť vždy dôkladnejší ako autor.

Marta Součková bola svojou povahou kritička. Jej čítania a interpretácie vychádzali z literárnej kritiky podloženej spoľahlivým čítaním literárneho textu, v čom jej bol vzorom Fedor Matejov. Iniciačným podujatím pri formulovaní *novej poetiky* bola jej prešovská konferencia v roku 2012, kde sme nezávisle od seba sformulovali s Valérom Mikulom – on pomocou patočkovských pojmov, ja heideggerovských – základy existenciálnej poetiky.

Marta Součková bola férová. Robila veľa. Bola vedkyňa, pedagogička, posudzovateľka, členka komisií a porôt, lektorka slovenskej literatúry v Novom Sade. Bola presvedčená, že treba kultivovať aj kultúrnu prevádzku, hoci

niekedy som mal svoje pochybnosti, a myslím, že v poslednom čase aj ona. Bola však kultúrotvorným človekom. Keď zistila, že jej práca v FPU už nemá zmysel, odstúpila. V tom bola dôsledná.

Nech sa Ti, Marta, darí, tam kde si!

Peter Zajac

Smútenie za Martou

S prof. Martou Součkovou ma spájalo vyše 30-ročné priateľstvo, takže tým ťažšie je psychické spracovávanie jej náhleho odchodu zo života. Aj keď rýchla smrť, bez dlhého trápenia, je druh výsady.

Na mape našej literárnej teórie a kritiky znechala Marta svoje hlboké stopy. Pracovala úžasne intenzívne a rôznorodo. Zaoberala sa našou súčasnou literatúrou a venovala vzácnu pozornosť aj začínajúcim autorom/autorkám.

Pre mňa osobne v nej odišla priateľka, ktorá sa vždy živo zaujímala i o môj osobný život a v ťažkých chvíľach vedela pomôcť. Vždy budem na ňu myslieť s vďakou a láskou. R.I.P., Marta.

Jana Bodnárová

Za Martou Součkovou

Martu Součkovú som občas vídal na chodbách FFUK v Bratislave na Gondovej ulici v prvej polovici 80-tych rokov. Neviem, odkiaľ som ju poznal, ale iste som vedel, že už ako študentka prispievala recenziami, ak sa nemýlim, najmä do časopisu Romboid. Odvtedy som sledoval aj jej dráhu literárnej kritičky súčasnej slovenskej literatúry, predovšetkým prózy, menej som sa dostával k jej literárnovedným, komparatívnym a iným odborným štúdiám, publikovaným v rôznych vedeckých zborníkoch, neskôr najmä k tým, čo vydávala Prešovská univerzita, kde Marta pôsobila aj ako pedagogička. Jej recenzie alebo neskôr štúdie mali svoju úroveň, z ktorej nezľavila, a nielenže obsiahla veľké územie slovenskej prózy (kvantitatívne), ale vždy dokázala povedať aj niečo nové, nastoliť nezvyčajný uhol pohľadu, či už z literárnovedného, alebo i filozofického pohľadu.

Osobne som sa s ňou už nestretol, pretože som sa vzhľadom na svoj zdravotný stav veľmi nezúčastňoval literárnych podujatí ani literárnovedných konferencií. V pamäti mi zostali dva momenty, keď prejavila záujem o moje recenzné príspevky pre časopis Fraktál či Romboid: v prvom prípade išlo o recenzovanie básnickej zbierky Petra Repku, kde som citoval evanjelium a ona, ktorú citát zaujal, žiadala doplniť k nemu konkrétnu kapitolu a

verš, čo som urobil. A v druhom prípade – celkom nedávnom – išlo o jej redaktorské usmernenie niektorých jazykových miestopisných či vecných názvov v mojej eseji o francúzskom básnikovi Julesovi Laforgueovi.

Marta bola silnou literárnou pracovníčkou v slovakistike. Prispela k tomu, že ani v divých „slobodných“ či „porevolučných“ časoch, obnášajúcich dnes už vyše tri a pol desaťročia, písanie o slovenskej i inej literatúre neskĺzlo do balastu, stanovilo, nepodliezlo a ustavične rozvíjalo relatívne vysokú latku náročnosti a napokon ako redaktorka priložila ruku k tej najkonkrétnejšej literárnej práci – k redaktorčine, či už knižnej alebo časopiseckej – a mala teda výrazný podiel na vyjdení kníh či článkov alebo recenzií. Do jej portfólia patrili i rozhovory s ľuďmi zo sveta literatúry a iste aj venovanie sa mladým autorom.

Odpočinutie, pokoj a svetlo večné nech jej svieti.

Boris Mihalkovič

O písaní s... Toňou Revajovou

Ktorí autori alebo aké životné okolnosti mali najväčší vplyv na to, že ste začali písať?
Keď som mala štyri roky, vôbec ma netrápilo, že už nebývam v Katowiciach na Poniatowskiego 23, ani v Prahe v diplomatickom byte zboku Černínského paláca. Ani to, že teraz sme všetci v Tvrdošíne na Farskej ulici. V jednej izbe u starej mamy. Trápilo ma len jedno. Moja sestra išla do školy a nechala ma na svete samu.

„Rok počkáš a pôjdeš aj ty,“ povedala mi mama. Čakala som. „Načo si sem prišla, keď neješ, nespíš, len si stále čosi šepkáš s hojdacím koňom?“ vykrstila ma súdružka učiteľka. „Veď... len tu čakám, kým pôjdem do školy,“ vysvetlila som.

Veci sa vyjasnili. Dozvedela som sa, že na to isté čakajú všetci. Robila som to, čo ostatné deti. Navyše sestra ma občas zobrala o poschodie vyššie do prvej triedy. A doma som statočne pod stolom počúvala, čo sa hore na stole učí sestra s mamou. V novembri na narodeniny som dostala domino so slabikami a odvtedy som nerobila nič iné, len slová. A na Vianoce sa stal zázrak. Dostala som knihu, zmizla som s ňou pod stolom, a keď som ju prečítala, od šťastia som sa rozplakala.

Bol by to pekný koniec, ale nebol, lebo do školy ma nevzali. Že som ešte malá a mám prísť o rok. S tým som sa nemohla zmieriť. To sme už bývali v novom dome v otcovej rodnej dedine Svederník. Každé ráno som si sadla k prvákom do lavice, aby som nepremeškala, keby si to súdruh riaditeľ rozmyslel. Po týždni to vzdal, vôbec nebol taký prísny, ako sa tváril.

Samozrejme, že mi ten rok chýbal. Aj vtedy v tretej triede, keď sa deti rozprávali, čím budú. Všetci už mali veľké sny, len ja som tam stála ako taká malá trúba. Čo budem robiť, keď nič neviem? Veď ja len čítam a čítam! A vtedy to prišlo. Knihy budem písať, čo iné?

Keď som sa vrátila zo školy, nastrihala som si kancelársky papier, urobila dierky kladivkom a klincom, zviazala tenkým bielym špagátikom, napísala, ilustrovala... Všetko naopak, ale do prázdnin som mala 56 kníh.

Prečo si Vás získala práve tvorba pre deti?
Nikto z dospelých mi ešte nenakreslil obrázok a na zadnú stranu výkresu nenapísal: Najlepšej spisovateľke na svete. Dospelí mi nenapíšu vlastnou rukou list, aby mi oznámili, ako si poplakali pri Sivkovi, a že by veľmi chceli vedieť, ako to bolo s Túlavým bračekom ďalej. Ale nie je to vždy len o chvále. Nikdy sa detí na besedách nepýtam, čo sa im na konkrétnej knihe najviac páčilo, ale naopak. A tak sa stalo – týkalo sa to Roku Sivka ohniváka –, že jedno dievčatko vyskočilo z lavice a obvinilo ma: „Mne sa nepáčilo, že Libuška zomrela. Ona nemala zomrieť. Ešte bola dieťa!“ Bránila som sa dosť zbabelo: „Ja som nenapísala, že Libuška zomrela. Len som napísala, že sa premenila na anjela.“ A odpoveď? „Pf! To môžete hovoriť malým deťom. My sme už tretiaci.“

Dosť podobné to bolo aj s Johankou. Napísala som knižku, ktorá mala hlavu a pätu a bola som s ňou spokojná. Johanka a jej priateľka Maja však vyrastali v sociálne zložitých podmienkach, ktoré som často len jemne naznačila. Moje malé čitateľky boli spokojné s tým, čo som napísala. Lenže malí chlapci chceli všetko vedieť otvorene a presne. Samu ma prekvapilo, že o Johanke napokon vznikla tetralógia. Stále však vedie jednotka, Johanka v Zapadáčiku. Nahrali ju na CD, v rozhlase pripravili čítanie na pokračovanie, napísala som rozhlasovú adaptáciu... Strávila som s tým dievčatkom štyri roky a teraz som to ja, kto si niekedy pomyslí: Ako sa máš, Johanka?

Čo vás na písaní najviac baví?
Nie som si istá, či ma písanie baví. Skôr ma teší. Viac ako dej ma spočiatku zaujíma hlavná postava. Tá sa potom postará o všetko ostatné. Dám jej čiapku, šál, rukavice a pošlem ju niečo zariadiť. Samozrejme, že urobí niečo úplne iné, ale v knižke sa medzitým zabýva. Robí si tam, čo chce, a neprestáva ma prekvapovať.

Ako vyzerá váš ideálny tvorivý deň? Máte nejaké rituály?
Najradšej píšem ráno, lenže v týchto tropických týždňoch a mesiacoch radšej ráno chodím von a potom riešim všetko ostatné. Inak sa môj tvorivý deň prelína s bežným dňom. Dávam na seba pozor, aby som nesedela pri počítači dlhšie ako 40 minút. Potom idem dolu pozrieť poštu, vybehnem pár poschodí pešo a pokračujem v rytme 40/20. Nad stolom mám obrázky mojich troch vnúčat, kým ešte neboli dospelé. Za oknom si užívam pohľad na naše malé jazero Kuchajda. Neviem, či je to rituál alebo choroba, ale mám rada, keď v kuchyni nie je ani omrvinka, kým začnem. A ak píšem napríklad nejaký dôležitý posudok, do ktorého sa mi nechce, pomyslím si Bože, pomôž mi to, prosím, dokončiť. A ozaj, kým som bola novinárka alebo som prekladala dialógy filmov a pod., musela som si čas na písanie vyboxovať. Bola som vďačná za každú hodinu alebo dve, a potom som už pokorne išla pracovať na panské. Odvtedy občas ešte aj teraz urobím oboma rukami pohyb, akoby som zo stola zhadzovala kopy papierov, vystriem sa a víťazoslávne poviem: A teraz vám ukážem, ako sa píše!

Čo je pre vás na procese tvorby najťažšie?
Vrátiť sa k rozpísanej próze alebo rozhlasovej hre po dlhšej pauze. Keď som písala svoju prvú ozajstnú knihu – ešte na milovanom písacom stroji Erika – vždy som znova prepísala poslednú stranu, aby som sa dostala do atmosféry, ktorú som opustila.

Akú najlepšiu radu týkajúcu sa písania ste kedy dostali alebo sama objavili?
Mám pocit, že prvú som dostala a k ostatným som sa postupne prepracovala. Tá darovaná bola na prvom stretnutí žilinského literárneho klubu. Postavil sa pred nás básnik Janko Frátrik. Stredoškolský profesor a autor 16 zbierok poézie a dodnes vyhľadávanej „biblie poetiky“ Moderné postupy pri rozbore verša. Súčasní literárni vedci ho považujú za nedoceného autora. Dôvodom bolo, že sa hlásil ku katolíckej moderne, čo mu v socializme spôsobovalo mnohé problémy.

Tak Janko Frátik (nikto v Žiline ho nevolal inak) sa na nás, asi dvanástich zvedavých začiatočníkov, oboril:

„A vy čo chcete písať!? Všetko už je napísané.“

Nechal nám chvíľu, kým to strávime a začneme si zbierať veci. Potom sa milo usmial a povedal: „Ale vy to musíte napísať tak, ako nikto iný na svete. Aby každý po prvej vete vedel, že ste to napísali vy.“

Nuž... bola to náročná, ale lákavá predstava.

Druhým lektorom bol prozaik Ján Papp. Jeho najznámejším (aj sfilmovaným) dielom je Kára plná bolesti. Ten nám na úvod vecne a pravdivo oznámil:

„Písanie je remeslo ako každé iné. Treba sa ho vyučiť.“

A zasa to bola veľká pravda. Potom, rokmi, nastúpili neosobné rady od veľkých autorov.

Ernest Hemingway: Všetko, čo potrebujete na písanie, je sadnúť si k písaciemu stroju a krvácať.

Mario Puzo: Ak ich nevieš rozosmiať, aspoň ich rozplač.

Robert Harris: Písanie je ľudskou činnosťou, pri ktorej si najľahšie nájdete výhovorku, prečo nemôžete začať – stôl je priveľký, stôl je primalý, prostredie je príliš hlučné, prostredie je príliš tiché, je príliš teplo, príliš zima, príliš skoro, príliš neskoro. Za tie roky som sa naučil toto všetko ignorovať a jednoducho začať. Zapojil som laptop do elektriny, rozsvietil stolovú lampu a pozoroval prázdnu obrazovku s pulzujúcim kurzorom. Nenapísaná kniha je úžasný, nekonečný vesmír možností. Prvé napísané slovo ju okamžite pevne pripúta k zemi. Napíšeme prvú vetu a kniha je viac-menej presne taká istá ako ktorákoľvek iná, ktorú už niekto napísal. Človek však môže aspoň skúsiť napísať niečo, čo uchváti pozornosť čitateľa, čo ho povzbudí, aby po prečítaní prvého odseku pokračoval druhým a potom aj tretím.

Stephen King na svojich kurzoch tvorivého písania učí: Píšte tri hodiny denne a robte to sedem mesiacov. V druhej verzii rukopisu odstráňte zbytočné slová. V tretej ho skráťte o 10 percent.

Haruki Murakami v reakcii na nie celkom priaznivú kritiku: Verím, že čas musí preukázať hodnotu toho, čomu sám pomohol na svet.

Veľmi mám rada drobnú historku o Jamesovi Joyceovi. Prišiel z podkrovia na večeru a manželka sa ho spýtala, ako sa mu pracovalo. „Výborne," oznámil. „Napísal som skvelú vetu."

A keby tak niekedy mňa niekto požiadal o radu, povedala by som: Zabudnite na všetko, čo ste sa naučili, a napíšte to tak, ako to cítite.

Ktorá z vašich doteraz vydaných kníh má pre vás špeciálny význam a prečo?
„Ktorú svoju knihu máte najradšej," pýtajú sa ma často deti.

Odpoviem otázkou, hoci sa to nepatrí:

„A vás je doma koľko deti?"

„Tri."

„No vy sa máte! A koho má mama najradšej?"

A sme doma. Každý tretiak vie, že mama má rada všetky deti a ešte je na ne aj hrdá.

Nechcem tým povedať, že som hrdá na všetky svoje knihy. Len to, že každú z nich som napísala najlepšie, ako som vedela. Viaceré získali prestížne ocenenia, dve (Johanka v Zapadáčiku a Rok Sivka ohniváka) zapísali na Čestnú listinu Medzinárodnej únie detskej knihy. Tieto dve knihy sú aj súčasťou publikácie Svetom COOLtových kníh pre deti. Ale to všetko môže byť iba náhoda. Každý spisovateľ vie, že jeho práca sa nedá odmerať ani odvážiť.

Ktorá kniha vás v poslednom období najviac zasiahla a prečo by sme si ju mali prečítať?
Najnovšie detektívka Michaela Connellyho Aréna, ktorú som ako jednu z mnohých od tohto autora redigovala pre Vydavateľstvo SLOVART. Je výsostne aktuálna – Haller, známy advokát zo zadného sedadla, žaluje vplyvného a bohatého tvorcu počítačových hier. Zastupuje matku dievčaťa, ktoré zastrelil spolužiak na radu svojho četbota. Rovnako však zastupuje rodičov tohto mladého vraha. Z domácej tvorby ma pred dvanástimi rokmi veľmi zasiahlo neoceniteľné dielo Petra Juščáka... a nezabudni na labute! Čestne priznávam, celé Labute som preplakala. Nie od sentimentu, ale od pocitu bezmocnosti.

Na čom práve pracujete?
Pracujem na svojej šestnástej knihe. Hlavná postava funguje nad očakávanie. Blížim sa ku koncu, ktorý je daný hneď od začiatku. A to je všetko, čo môžem povedať.

Čo pre vás znamená byť súčasťou spisovateľskej komunity a v čom vidíte jej najväčší zmysel?
Aj pre mňa – ako pre každého – je dôležité niekam patriť. Najradšej k ľuďom, s ktorými sa cítim bezpečne, máme rovnaké túžby a ciele, ktorí presne vedia, ako som myslela to, čo som povedala... Týka sa to mojej spisovateľskej organizácie, ale aj vzácnej komunity ľudí, ktorí tvoria pre deti. Ešte nedávno, kým veci fungovali tak, ako majú, stretávali sme sa každú jar v inom meste na Dňoch detskej knihy. Prozaici, básnici, výtvarníci... Bývali to tri dni plné besied, tvorivých dielní, seminárov, krásnych stretnutí tretieho druhu. Nekonečných debát. „Potrebujeme si povedať," komentoval to raz básnik Valentín Šefčík, „ako nám je ťažko, ako nám je dobre."

PODUJATIA A AKTIVITY

Asociácia spisovateľov Slovenska vyhlásila 62. ročník celoslovenskej súťaže v tvorbe poézie mladých autorov Wolkrova Polianka. Účasť v porote prijali básnik, prekladateľ a literárny vedec Marián Andričík, literárna vedkyňa Edita Príhodová a poetka, prekladateľka a textárka Silvia Kaščáková.

w o l k r o v a p o l i a n k a

WOLKROVA POLIANKA 2026

Asociácia spisovateľov Slovenska vyhlasuje 62. ročník celoslovenskej literárnej súťaže Wolkrova Polianka, ktorej cieľom je podpora tvorivého úsilia mladých autorov, jeho konfrontácia s vývojovými tendenciami a tradíciami slovenskej poézie a vytváranie priestoru pre umelecký rozvoj mladých talentov.

Propozície súťaže

- Súťaže sa môžu zúčastniť po slovensky píšuci autori a autorky do 30 rokov, ktorí nemajú knižne vydané dielo umeleckej literatúry.
- Do súťaže možno poslať najviac 10 básnických textov v súhrnnom rozsahu maximálne 200 veršov.
- Súťaže Wolkrova Polianka sa môžu zúčastniť aj laureáti jej predchádzajúcich ročníkov.
- Súťažné práce je potrebné zaslať v jednom textovom súbore napísané vo worde fontom Times New Roman, veľkosťou 12 bodov a riadkovaním 1,5 ako prílohu e-mailu na adresu: wp@asociaciaspisovatelov.sk

V prihláške je potrebné uviesť tieto kontaktné údaje: meno a priezvisko autora, dátum narodenia, adresa, e-mailová adresa, telefónne číslo.

- Uzávierka súťaže je 9. 9. 2026. Súťažné práce posúdi odborná porota, v ktorej bude mať zastúpenie aj Asociácia spisovateľov Slovenska.
- Porota udeľuje cenu v sume 300,- € s titulom „Laureát Wolkrovej Polianky" za príspevok mimoriadnej kvality, tri prémie s odmenou po 100,- € a čestné uznania bez finančnej odmeny. Porota udeľuje aj Cenu časopisu Romboid, ktorej súčasťou bude umelecké dielo súčasného slovenského výtvarníka. Porota môže zároveň rozhodnúť o neudelení niektorej z cien.
- Slávnostné vyhlásenie výsledkov súťaže za účasti ocenených autorov, poroty a literárnych hostí sa uskutoční v októbri 2026 v Dome slovenských spisovateľov Timrava v Hornom Smokovci. Ocenené práce budú publikované v zborníku Wolkrovej Polianky a získajú odporúčanie na publikovanie v časopise Romboid

www.asociaciaspisovatelov.sk

Ocenení autori z posledných dvoch ročníkov súťaže Wolkrova Polianka vystúpili v samostatnom autorskom bloku na celoštátnom kole v umeleckom prednese poézie a prózy Hviezdoslavov Kubín 2026. Pripravil ho Alfréd Tóth, ktorý oceneným autorom zorganizoval a moderoval aj autorský večer v Rómerovom dome v Bratislave.

Mladí autori s pásmom vlastnej poézie.

Svoju tvorbu predstavili aj v Rómerovom dome.

Medzinárodné právo: prípad č. 50

Na nádvorí Krajskej knižnice v Prešove sa pri uvedení básnickej zbierky Medzinárodné právo (FACE, 2025) Silvie Kaščákovej a zároveň pri príležitosti jej okrúhleho jubilea pod platanom stretlo vyše sto ľudí z rôznych oblastí jej života – rodina, priatelia, kolegovia, študenti, literáti, hudobníci i tí, ktorých si Silvia za roky svojej práce, písania a života pritiahla svojou bezprostrednosťou, otvorenosťou a schopnosťou zostať sama sebou.

Literárny večer viedol Ľubomír Jaško, no pod platanom sa postupne vystriedali rôzne hlasy – tie, ktoré hovorili, aj tie, ktoré spievali. Martin Husovský, Peter Milenky a Mila Medvedovska priniesli hudbu, ale zároveň aj pripomenutie jednej dôležitej súčasti Silviinho tvorivého života – písania piesňových textov, ktoré už roky žijú vlastným životom v hudbe iných.

Silvia Kaščáková s moderátorom večera Ľubomírom Jaškom.

Silvia s literárnou vedkyňou Janou Juhásovou a Jánom Gavurom, vydavateľom a krstným otcom knihy.

Podujatia sa zúčastnili desiatky návštevníkov.

Gratulanti. Fotky: Zuzana Balenčin

Pred krstom zbierky sa Janka Juhásová rozprávala so Silviou a Jánom Gavurom, vydavateľom i krstným otcom knihy. A hoci, ako podotkol, sa za Jána Krstiteľa nepovažuje, svoju úlohu napokon zvládol a Medzinárodné právo bolo uvedené na svet. V rozhovore pritom od autorky zaznelo aj niečo z toho, čo sa skrýva za názvom Medzinárodné právo: láska nepozná hranice, každý má na ňu právo, a preto sama osebe nie je chyba.

Napokon, samotná zbierka je pozoruhodná aj spôsobom, akým je napísaná. Kaščákovej jazyk je presný až na hranicu krutosti. Nepotrebuje veľké gestá ani lyrickú hmlu, jej obrazy sú konkrétne, senzuálne a často odzbrojujúco výstižné. Práve v tejto presnosti však vzniká intenzita – krutosť neúprosného pomenovania sa v nej stretáva s jemnosťou. A niečo z tejto kombinácie bolo prítomné aj v samotnom večere: bez veľkých gest, no s ľuďmi, ktorí rozumejú presnosti, blízkosti a tomu, čo sa nemusí vysvetľovať.

Pod platanom sa potom ešte dlho po oficiálnom programe rozprávalo, smialo, spomínalo a gratulovalo. Do pohárov s bublinkami sem-tam medzi rozhovory spadol list z platanu, no rozhovory plynuli ďalej. Azda práve v tom bol celý večer najbližšie Medzinárodnému právu– v blízkosti, ktorá bola na chvíľu celkom jednoduchá, hoci niektoré vzťahy v živote nemajú celkom jasnú jurisdikciu.

Zuzana Balenčin

17. septembra o 17. hodine sa v Galérii mesta Levoča uskutoční 12. ročník festivalu slovenskej poézie – Stretnutia, ktorý je tento rok spätý aj s 35. výročím vydavateľstva Modrý Peter. Súčasťou akcie bude aj uvedenie štvrtého čísla Romboidu, ktorý v rámci témy Sloboda slova ponúka rozsiahly blok súčasnej iránskej literatúry za účasti iránskych básnikov žijúcich v londýnskom exile – Alírezu Ábíza a Afšína Bábázádeho. Tešiť sa môžete aj na Ivana Štrpku, Rudolfa Juroleka, Mariána Milčáka, Evu Luku, Mariána Andričíka, Ladislava Lipcseia a Macieja Czerwińského z Poľska.

Z TVORBY ASOS

požiar

všetko sa deje za krehkou oponou predstáv

keď nám horeli dvere

vyskočili sme oknom

cez ktoré sme sa za iných okolností

po večeroch počúvali

čudné reči rieky

utekali sme teda

v súlade s logikou vzťahov

k vode

tam kde z našimi pätami dopadli iskry

po dvoch dňoch

placho zdvihli hlavy iskerníky

(je jasné že svet sa obnovuje)

Igor Hochel

Do dlaní

Do dlaní skrývam * svoju tvár *

Prázdnom sa píše * sklamanie *

Odneste * prosím * v svetle már *

To srdce * srdcu vyznanie**

Zakryte * nech ma nevidieť *

Zatvorte oči * kamene *

Budem vám v dlaniach závidieť *

Vložte môj život * do zeme *

Zatlčte drevo o drevo *

Netrite klince hrdzavé *

Pamäť naplňte posmechom *

Povedzte slová * o sláve *

A zabudnite * na stromoch *

Počúvať hniezdne výlevy *

Raďte mi * radou predslovov *

Raďte mi * jak žiť * v podzemí *

Tri dni *

Bez bodky

Natrafiť na kúsok ľadu * a nebáť sa ho * vzdať **

Nevešať tú * dlhú bradu * keď nechce sa Ti * smiať **

Zavrieť oči v okamihu * keď mizne * celý * svet **

A uzrieť život * v cudzom * dychu **

Len plač * je odpoveď **

Pokojne si * vystáť * v rade * lístky do kina **

Zacláňať všetkým * v prvom rade * sebe * bez Syna **

Podať ruku * starenke, * dieťaťu * cukrík * vziať **

A zobrať všetko * z nenávratna * a vedieť všetko * dať **

Zápasiť jak nikto * predtým * do hĺbky srdca zájsť **

Nech anjel v nás * si ruky * mädlí * a vieme vždy ho * nájsť**

František Neupauer

Krádež v škole
(2. časť)

Konečne prišla sobota a Natália sa spolu s Dodom vybrali na návštevu. Boli pozvaní na oslavu Dodovho kolegu Pavla.

V obývačke priestranného bytu nad zdravotným strediskom už bolo veselo. Akoby nie, veď Pali oslavoval významné životné jubileum – päťdesiatku, a tak na ňu pozval všetkých kolegov. Bolo ich tam zo dvanásť. Ona s Dodom, oslávenec Pavol, lekárnička Milena aj s manželom, zubár zo susednej dediny aj s manželkou a tri zdravotné sestry – jedna s manželom, druhá vdova a tretia, už rozvedená pani, prišla aj s dcérou. No a ešte manželka lekára Pavla, pani Jolana, ktorá robila v miestnej základnej škole ekonómku.

Služobný byt bol už starší, obývačka a nábytok v nej už zažili aj lepšie časy. Nezvyčajne veľké okná prepúšťali hojnosť svetla. Uprostred jedálne trónil veľký rozťahovací stôl, prikrytý veselým obrusom s peknou ľudovou výšivkou. Teraz bol zasypaný jedlom, pohármi a fľaškami s pijatikou. Na táckach boli aj štrúdle a krémové zákusky. Zvlášť na štrúdle si robila Natália chuť – veď v dedine ich robili všakovaké: makové, tvarohové, jablkové... a všetky perfektné. Pozrela sa na dlážku. Tvorili ju parkety, už poriadne vyšúchané a uprostred prikryté starším tmavým kobercom s červeným vzorom. Celkovo však mala dojem, že je svedkom úpadku. Natália vyšla na veľkú priestrannú loggiu so širokým kamenným zábradlím a obzerala sa naokolo. Z balkóna bolo vidieť park pred kultúrnym domom, hlavnú ulicu a obidve krčmy. O chvíľu sa ku nej pripojila vedúca lekárne Milena.

„Ako sa máš?“ spýtala sa a žmúrila oči do jasného zimného svetla.
„No teraz už dobre, ale mali sme problém s malým... Ale Dodo sem veľmi chcel prísť a ja tiež, “ priznala sa

Natália.
„A kde ste ho teraz dali?“
„Prišla svokra, tá je s ním. Vieš, dosť som nahnevaná, že nám ho nevzali do škôlky. A pritom majú až dve budovy.“
„Veru,“ prikývla Milena, „so škôlkami je to teraz veľký problém. Detí je veľa, skoro ako maku,“ usmiala sa. “No, idem dnu,“ kývla Milena Natálii a odišla do izby. Po chvíli aj Natália, keď sa už do chuti nadýchala ostrého zimného povetria.

V izbe bolo už veselo. Natália si za mohutným dreveným stolom všimla stenu pokrytú obrazmi s prírodnou tematikou: ručiace jelene, čistinky s potôčikmi, zátišia s bažantmi a ovocím. Pod obrazmi stáli dve mohutné kreslá prikryté chlpatou umelou kožušinou ružovej farby. Všetko tu na ňu pôsobilo tak lacno a ošúchane. Gýče – pomyslela si a pridala sa k veselým oslávencom.

„Na zdravie, Paľko,“ kývla okrúhlemu mužovi stredného veku, ktorý mal dolu v budove zdravotného strediska ambulanciu. Všeobecný lekár a má veľký obvod, ale veď musí dobre zarobiť – pomyslela si. No ale platy lekárov sú v tejto dobe veľmi úbohé, nie ako platy robotníkov, baníkov. Veď sa aj hovorilo. „Ja som baník, kto je viac...“ Poobzerala sa dookola a pokrútila hlavou nad ošúchaným nábytkom. Oni s Dodom sa do obce nasťahovali iba nedávno. No hoci ich každý neustále pozýval na rôzne oslavy, zabíjačky a krstiny, dokonca aj na „odprevádzanky“ budúcich vojakov, vyberali si. Keď sa im dalo. Ľudia tu boli prostí a dobrosrdeční a radi ich hostili. Už si v dedine našli aj zopár dobrých priateľov.

Natália vstala, aby si trochu povystierala nohy. Hostia sa dobre bavili a púšťali sa už aj do spevu. „Idem sa trochu osviežiť,“ šepla Dodovi a on prikývol. Nenápadne vyšla z obývačky a kráčala tmavou chodbou. V polovici chodby sa nachádzalo strmé schodište, ktoré viedlo na prvé poschodie. „Kúpeľňa bude určite niekde hore,“ pomyslela si a pomaly, opatrne kráčala po schodoch. Keď vyšla na poschodie, uvidela na dlhej chodbe niekoľko dverí. Neboli zamknuté a ani označené. Ticho otvárala dvere, hľadala tú správnu miestnosť. Za prvými dverami boli dve spálne a detská izba. Kúpeľňu so záchodom objavila až za štvrtými dverami.

Keď schádzala dolu schodmi, snažila sa, aby staré drevo čo najmenej protestovalo proti jej váhe. Po pravej strane dolnej chodby zasvietil pásik svetla. Domyslela sa, že tam asi bude kuchyňa. A skutočne. Nazrela dnu a uvidela pani Jolanu, ako stojí pri kuchynskom dreze a upravuje sa. Na stole bola pripravená tácka so šálkami.

„Nevyrušujem?“ veselo zahlaholila návštevníčka a vošla dnu. „Nemám vám s niečím pomôcť?“ Domáca pani, ktorú Natália poznala zo školy, kde robila ekonómku, sa prudko otočila.
„Ale nie, prišla som len urobiť kávu,“ usmiala sa a rukou naznačila, aby votrelkyňa vošla dnu. „Ale už som hotová.“

Pani Jolana v ruke držala niečo, čo ihneď pritiahlo Natáliinu pozornosť. Malé strieborné zrkadielko, krásne gravírované. To, ktoré učiteľke Betke doniesla dcéra z Viedne a ktoré ona tak bezvýsledne hľadala po celej škole.

Eva Hančáková

Spravodaj, 2. ročník, 1/2026
Internetový občasník, vydáva Asociácia spisovateľov Slovenska
Adr.: Májkova 3, 811 07 Bratislava, IČO: 55091407
Šéfredaktorka: Iveta Grznárová
Redakčná rada: Peter Juščák, Ján Gavura, Igor Hochel